

Puustoisten perinneympäristöjen kasvillisuudesta

Esko Vuorinen, Silvestris luontoselvitys oy

"Puustoisten perinneympäristöjen monimuotoisuuden
ja monikäytön turvaaminen"

maastoseminaari 31.8.-1.9.2010

Hakamaat

- ovat laidunnettuja perinneympäristöjä
- haoissa on harva puusto
- niittylajisto vallitsee

©Esko Vuorinen 2010

Harvapuustoisien hakamaiden takana on tiheäpuustoisempaa metsälaiduntaa, ja edessä puutonta kettua.

Metsälaitumet

- ovat laidunnettuja perinneympäristöjä
- tiheämpi puusto kuin hakamailla
- metsälajit voivat olla yleisempiä kuin niittylajit

©Esko Vuorinen 2010

Metsälaitumen puusto on tiheä, ja sen takia niittykasvillisuus voi olla laikuittaista.

Puustoiset niityt

- Niitettyjä perinneympäristöjä ovat lehtoniityt, lehdesniityt ja vesaniityt
- näitäkin oli yleensä tapana niiton jälkeen laiduntaa (jätkilaidunnus)
- nykyään puustoiset niityt ovat äärimmäisen harvinaisia

©Esko Vuorinen 2010

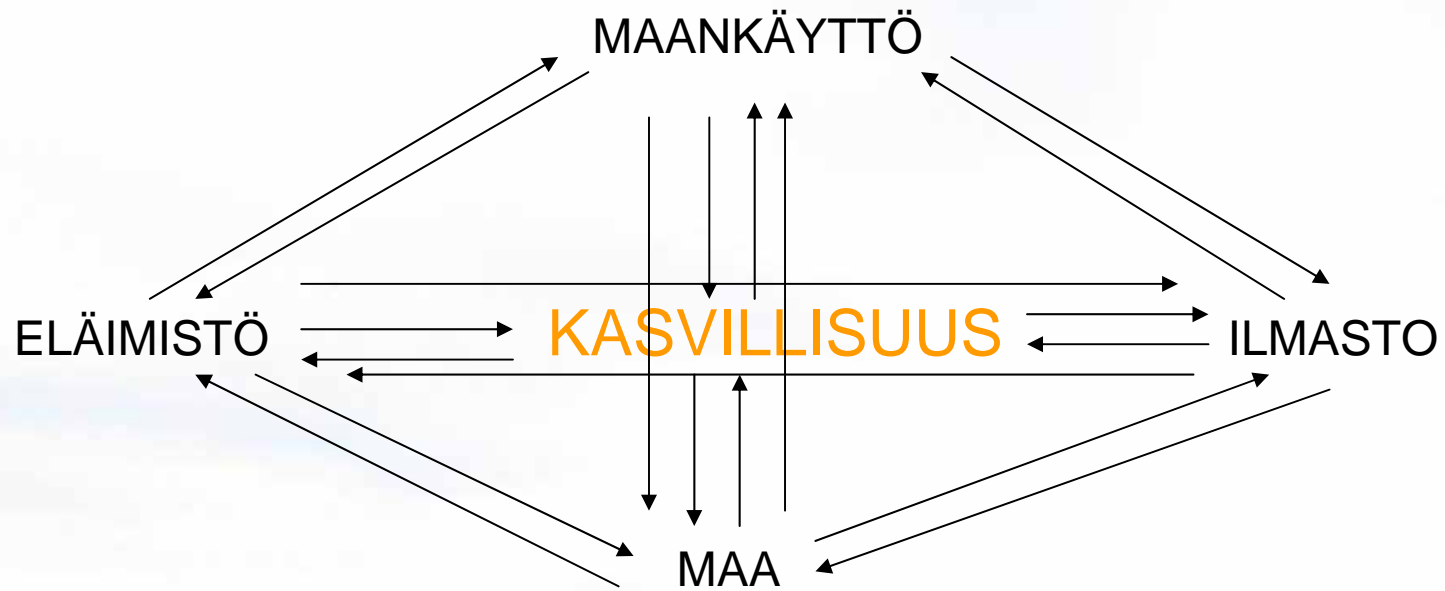
Lehtoniittyä Virosta. Kasvistossa on lajeja, jotka hyötyvät niitosta, mutta sietävät heikosti laidunnusta.

Kasvillisuuteen vaikuttavat tekijät

- elolliset kasvupaikkatekijät:
 - kasvien välinen kilpailu
 - eläimistö: laiduneläimet, muut kasvinsyöjät, pölyttäjät
- elottomat kasvupaikkatekijät:
 - maaperän ravinteisuus, happamuus, kosteus
 - pienilmasto: lämpö, valo, ilmankosteus

Kasvupaikkatekijät vaikuttavat toisiinsa monin tavoin.
Näiden vuorovaikutusten summana muovautuu kullekin alueelle sille tyypillinen kasvi- ja eläinlajisto.

Maankäytön vaikutuksia

- laidunnus ja niitto
 - heikentävät isokokoisten ruohojen ja heinien menestymistä (kastikat, vadelma, maitohorsma, koiranputki, nokkonen)
 - vähentävät varjostavaa vesakkoa ja pensaikkoa
 - lisää tilaa pienikokoisille ja valoa vaativille lajeille (niittyajit)

©Esko Vuorinen 2010

Hevoshaan reuna. Hevonen voi laiduntaa kasvillisuuden hyvin lyhyeksi.

Maankäytön vaikutuksia

- laidunnus ja niitto vähentävät varpuja (mustikka, puolukka, kanerva) ja sammalia
→ lisää tilaa niittylajeille

©Esko Vuorinen 2010

Kuivan kankaan haassa laidunnus luo varvikkoon tilaa niittylajeille. Sammal ja jäkälä vähenevät.

Maankäytön vaikutuksia

- eri laiduneläimillä on erilainen vaikutus kasvillisuuteen
 - hevonen ja lehmä syövät lyhyeen sänkeen myös kosteilla paikoilla
 - lammas syö mieluiten kuivimmista niitynosista
 - vuohi on vesakontorjuja

©Esko Vuorinen 2010

Lampaat syövät mieluiten kuivimmista maastonkohdista ja jättävät märät paikat koskematta.

Maankäytön vaikutuksia

- puuston ja pensaikon harventaminen:
 - lisää valoa ja ravinteita
 - heikentää varjokasveja (saniaiset, monet lehtoruohot, sammalet)
 - lisää tilaa niittylajeille, jos aluetta laidunnetaan tai niitetään

©Esko Vuorinen 2010

Tämä hakamaa on tuloksena tiheään kuusipuuston harvennuksesta ja 10 vuotta kestäneestä lammaslaidunnuksesta.

Kasvien alkuperä

- suurin osa perinneympäristön kasvilajeista on alkuperäisiä luonnonkasveja:
 - kalliokedoilta, rantaniityiltä, metsistä, ravinteisilta soilta
- osa on tullut ihmisen mukana kauan sitten (muinaistulokkaat l. arkeofyytit)

©Esko Vuorinen 2010

Keltamatara on sisämaassa muinaistulokas, kissankello on levinnyt kalliokedoilta niityille.

*Perinneympäristöjä ei lannoiteta.
Ravinteet rehevöittävät ja lisäävät huonoa
lajistoa (nokkonen, koiranputki,
juolavehänä).*

Nokkonen viihtyy typekkäillä paikoilla. Monille laiduneläimille se maistuu niitettynä ja kuivuneena.

Monet puiden rungoilla ja oksilla kasvavat sammal- ja jäkälälajit ovat todellisia puustoisien perinneympäristön lajeja.

© Sirkka Vuorinen 2010

Hakamaan lehtipuilla kasvaa runsas, puoliavoointa ympäristöä vaativa sammal- ja jäkälälajisto.

Hakamailla ja metsälaitumilla on myös runsas sienilajisto.

©Esko Vuorinen 2010

Laidunalueilla ja niityillä kasvaa useita perinneympäristöihin erikoistuneita sienilajeja. Kuvassa oranssikärpässieni.

Pitkään jatkunut laidunnus lisää katajien osuutta puustosta.

©Esko Vuorinen 2010

©Esko Vuorinen 2010

Kun laidunkedot olivat yleisiä, saatettiin katajia pitää haitallisina ja katajikkoja jopa raivattiin niityn parantamiseksi.

Jos hoito loppuu, on seurauksena parin vuoden pituinen "ihana jakso" ("den älskliga fasen")

- niittyrajien kukoistus, joka voi näyttää hyvältä, mutta tosiasiasa on alkua umpeenkasvulle.

Umpeenkasvun alkuvaiheen ”ihanan jakson” aikana niittylajit pääsevät kukoistamaan. Niiden seassa lisääntyvät kuitenkin myös umpeenkasvulajit, jotka vähitellen ottavat ylitteen niitystä.

*Umpeenkasvu etenee: puiden taimet,
pensaat sekä isokasvuiset ruohot ja heinät
syrjäyttävät niittylajit.*

*Lopulta perinneympäristö muuttuu
metsäksi.*

Hietakastikka on varsinkin kuivien perinneympäristöjen umpeenkasvulaji.
Vaahtera tukahduttaa niittylajiston varjostuksella ja karikkeellaan.